



KLAGANDE

Jesper Fredriksson Werner, 19970625-4456

God man: Katharina Fredriksson

Ombud: Jurist Boris Kovacic och Legal Counsel Stellan Gärde

MOTPART

Socialnämnden i Kumla kommun

Ombud: Advokat Janette Stjernström

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Karlstads dom den 9 mars 2021 i mål nr 3422-19, se bilaga A

SAKEN

Stöd och service till vissa funktionshindrade

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten avslår yrkandet om muntlig förhandling.

Kammarrätten upphäver förvaltningsrättens dom och Socialnämnden i Kumla kommuns beslut den 17 maj 2019 respektive den 27 juni 2019. Det innebär att nämndens beslut den 28 augusti 2017 – att Jesper Fredriksson Werner har rätt till bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § 9 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade respektive daglig verksamhet enligt 9 § 10 med placering på Mo Gård i Finspångs kommun under viss tid – fortfarande gäller.

Kammarrätten fastställer förvaltningsrättens sekretessbeslut.

YRKANDEN M.M.

Jesper Fredriksson Werner yrkar att kammarrätten upphäver Socialnämnden i Kumla kommuns beslut om förändrad verkställighet av insatserna bostad med särskild service och daglig verksamhet på Mo Gård. Han yrkar även att kammarrätten håller muntlig förhandling och anför följande.

Han har en kombinerad syn- och hörselnedsättning (dövblindhet) som orsakar svårigheter i hans vardag. Han kommunicerar med teckenspråk och har behov av att vara i en fullt teckenspråkig miljö. Det innebär att både hans personal och medboende kan kommunicera med honom på teckenspråk och taktilt teckenspråk. Att han behöver ha tillsyn under all vaken tid innefattar ingen som helst motsättning till att hans assistenter är med då han kommunicerar självständigt. Hans behov av att kommunicera är inte i sak beroende av att assistenter är närvarande. Han har ett omfattande behov av att kommunicera och kommunikation är nödvändigt för hans välmående. De senaste två åren har han börjat umgås mer med andra personer och han är mitt i en utvecklingsfas.

Eftersom ingen av de andra åtta personerna som bor på Stenebrunn kan teckenspråk är verksamheten inte en teckenspråkig miljö. Det innebär enligt väl etablerad praxis att han inte ges goda levnadsvillkor. Det innebär också att han kommer att påverkas negativt, bli isolerad, hamna i utanförskap och att hans språkliga utveckling kommer att gå bakåt.

Det finns ingen annan i Kumla kommun med samma typ av funktionsnedsättningar som han har. Ett iscensättande av konstgjorda träffar är inte trovärdigt eller ens genomförbart.

Socialnämnden i Kumla kommun anser att överklagandet ska avslås och att det är obehövligt att hålla muntlig förhandling samt anför följande.

Utgångspunkten enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, är att den enskildes behov ska tillgodoses inom den egna kommunen. Att Jesper Fredriksson Werner ska flytta till Stenebrunn har varit en del av planeringen sedan det ursprungliga beslutet fattades 2017.

Jesper Fredriksson Werner tillförsäkras goda levnadsvillkor på Stenebrunn. Boendet erbjuder en teckenspråkig miljö anpassad efter hans behov med tillgång till kompetent personal dygnet runt. Bemanningen kommer att anpassas efter hans behov och han kommer att ha en kontaktansvarig stödassistent samt en ansvarig stödpedagog.

LSS är inte en lagstiftning som är tänkt att användas för att bygga små segregerade samhällen med t.ex. teckenspråkiga miljöer. Intentionen med LSS är i stället att funktionsnedsatta ska kunna leva som alla andra och en del av kommunens uppdrag är att ge brukarna möjlighet till delaktighet i övriga samhället.

Jesper Fredriksson Werner har funktionsnedsättningar som innebär att han har mest fokus på sin personal och det upplevs som svårt för honom att interagera med flera personer. Verksamheten på Stenebrunn kommer därför att utveckla ett stöd som kompenserar för funktionsnedsättningarna och som skapar förutsättningar för att göra miljön runt honom tillgänglig. Därutöver har samarbete inletts med två andra kommuner som har brukare med samma typ av funktionsnedsättningar, för att främja hans behov av kommunikation med andra. Vidare finns i Kumla kommun en motorbana anpassad för personer med funktionsnedsättningar och dessutom ligger Kumla nära Örebro, som är Europas teckenspråkshuvudstad. Utifrån detta tillförsäkras han goda levnadsvillkor, även om det i nuläget saknas andra brukare med hörselnedsättning på Stenebrunn. Den miljö som han kommer att leva i blir teckenspråkig i den utsträckning som hans behov kräver.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE*Bakgrund*

Socialnämnden i Kumla kommun beslutade den 28 augusti 2017 att Jesper Fredriksson Werner hade rätt till bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § 9 LSS och daglig verksamhet enligt 9 § 10 LSS. Enligt samma beslut ska insatserna verkställas på Mo Gård i Finspångs kommun till dess att nämnden har möjlighet att tillgodose hans samtliga behov inom Kumla kommun.

Den 17 maj respektive 27 juni 2019 beslutade nämnden att Jesper Fredriksson Werners insatser enligt LSS ska verkställas på Stenebrunn i Kumla kommun och att placeringen på Mo Gård ska avslutas. Nämnden förordnade att besluten ska gälla från och med den 1 oktober 2019. Till följd av att först förvaltningsrätten och sedan kammarrätten har beslutat om inhibition, har nämndens beslut ännu inte börjat gälla och de har inte heller verkställts.

Kammarrättens bedömning

Kammarrätten ska i det här målet avgöra om Jesper Fredriksson Werners insatser enligt LSS ska verkställas på Stenebrunn. För att verkställigheten ska få ske på Stenebrunn krävs att han tillförsäkras goda levnadsvillkor där (se Högsta förvaltningsdomstolens avgörande HFD 2012 ref. 59).

Jesper Fredriksson Werner har en grav dubbelsidig hörselnedsättning, en synnedsättning och en intellektuell funktionsnedsättning. Av utredningen framgår det att han kommunicerar genom teckenspråk och taktilt teckenspråk samt använder sig av alternativ och kompletterande kommunikation (AKK). Vidare framgår att han, främst på grund av sin intellektuella funktionsnedsättning men även på grund av sin synnedsättning, har behov av i princip ständig tillsyn.

Trots den omfattande tillsynen anser kammarrätten att utredningen ger klart stöd för att Jesper Fredriksson Werner har både en förmåga och en vilja att självständigt kommunicera med andra personer. En grundläggande förutsättning för att han ska tillförsäkras goda levnadsvillkor är därför att han vistas i en teckenspråkig miljö (jfr bl.a. Kammarrätten i Göteborgs domar den 18 april 2011 i mål nr 4454-10 och den 28 maj 2012 i mål nr 5699-11).

Det är nämnden som ska visa att Jesper Fredriksson Werners behov av att vistas i en teckenspråkig miljö tillgodoses om verkställigheten sker på Stenebrunn. Nämnden har upplyst att man anställt personal som kan teckenspråk, varav en även kan taktilt teckenspråk. Den omständigheten att endast en person i personalstyrkan kan taktilt teckenspråk väcker tvivel om hans behov av en teckenspråkig miljö tillgodoses på Stenebrunn. Ingen av de personer som för närvarande bor på Stenebrunn kan heller teckenspråk. Därmed skulle han vara hänvisad till den teckenspråkskunniga personalen och inte ha möjlighet att på egen hand knyta och upprätthålla sociala kontakter med andra människor. Vid sådana förhållanden har nämnden inte visat att boendet och den dagliga verksamheten på Stenebrunn erbjuder en sådan teckenspråkig miljö som Jesper Fredriksson Werner har rätt att vistas i.

Det kan dock inte ställas ett absolut krav på att miljön på boendet och i den dagliga verksamheten ska vara teckenspråkig. Det är nämnden som ansvarar för verkställigheten av insatser enligt LSS och det måste finnas en viss flexibilitet för nämnden att på annat sätt tillförsäkra den enskildes behov av att vistas i en teckenspråkig miljö. Utifrån detta perspektiv kan konstateras att nämnden uppgett att det har inletts samarbete med två andra kommuner som har brukare med samma typ av funktionsnedsättning som Jesper Fredriksson Werner. Vidare har nämnden upplyst att det i Kumla kommun finns en motorbana anpassad för personer med funktionsnedsättning och att det finns en närhet till Örebro, som omnämnts som Europas teckenspråks-huvudstad. Nämndens uppgifter i den delen är dock vaga och mycket

allmänt hållna. Uppgifterna är därför inte tillräckliga för att Jesper Fredriksson Werners behov av att vistas i en teckenspråkig miljö ska anses vara tillgodosett.

Sammantaget anser kammarrätten att nämnden inte har visat att Jesper Fredriksson Werner skulle vistas i en teckenspråkig miljö om hans insatser enligt LSS verkställs på Stenebrunn. Nämndens beslut den 17 maj respektive 27 juni 2019 skulle därmed inte tillförsäkra honom goda levnadsvillkor. Besluten ska därför redan på den grunden upphävas. Det innebär att nämndens beslut den 28 augusti 2017 – att verkställigheten ska ske på Mo Gård till dess att nämnden har möjlighet att tillgodose Jesper Fredriksson Werners samtliga behov inom Kumla kommun – fortfarande gäller.

Vid den utgången är det obehövligt att hålla muntlig förhandling.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Ewa Hagard Linander

Henrik Brüsin
referent

Sofia Ullman

/Anton Jägerholt Staberg

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I KARLSTAD****DOM**
2021-03-09
Meddelad i KarlstadMål nr
3422-19**KLAGANDE**

Jesper Fredriksson Werner, 19970625-4456

God man: Katharina Fredriksson

Ombud: Jur. kand. Boris Kovacic och jur. kand. Stellan Gärde

MOTPART

Socialnämnden i Kumla kommun

Ombud: Advokat Janette Stjernström

ÖVERKLAGADE BESLUT

Socialnämnden i Kumla kommuns beslut den 16 maj och den 27 juni 2019

SAKEN

Stöd och service till vissa funktionshindrade

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

Förvaltningsrättens interimistiska beslut från den 1 juli 2019 upphör därmed att gälla.

Förvaltningsrätten avslår Jesper Fredriksson Werners ansökan om rättshjälp.

Förvaltningsrätten beslutar att sekretessbestämmelsen i 26 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska fortsatt vara tillämplig på de uppgifter om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden som lagts fram vid förvaltningsrättens förhandling inom stängda dörrar och inte tagits in i denna dom.

BAKGRUND OCH YRKANDEN M.M.

Socialnämnden i Kumla kommun (nämnden) beslutade genom de överklagade besluten att från och med den 1 oktober 2019 verkställa Jesper Fredriksson Werners insatser i form av bostad med särskild service för vuxna och daglig verksamhet enligt 9 § 9–10 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) i Kumla kommun och därmed avsluta verkställigheten av dessa insatser vid Mo Gård i Finspångs kommun.

Jesper Fredriksson Werner yrkar att de överklagade besluten ska upphävas och ansöker om rättshjälp för ombudskostnader om 72 259 kr.

Nämnden anser att överklagandet ska avslås.

Förvaltningsrätten har den 2 mars 2021 hållit muntlig förhandling i målet inom stängda dörrar. Vid den muntliga förhandlingen har på Jesper Fredriksson Werners begäran vittnesförhör hållits med personliga assistenten Linda Karlsson, specialpedagogen Kristina Ström, legitimerade psykologen Lea Strandberg och medicine doktorn Barbro Lewin. Vidare har på nämndens begäran vittnesförhör hållits med enhetschefen Frank Hartwig.

VAD PARTERNA ANFÖR

Jesper Fredriksson Werner

Besluten står i strid med hans rätt till självbestämmande och inflytande och hans rätt att få leva som andra enligt 5–6 §§ LSS, artikel 8 i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (EKMR) och artikel 19 samt 28 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Beslutet strider också mot hans rätt att tillförsäkras goda levnadsvillkor, att inte flyttas under tvång

och att inte ta allvarlig skada av en flytt enligt bl.a. 7 § andra stycket LSS, samt 1 kap. 2 § regeringsformen. Vidare skulle ett beslut om att inte bevilja honom rättshjälp strida mot bl.a. artikel 6.1 EKMR.

Nämndens beslut tvingar honom att flytta. Det föreligger en direkt koppling mellan hans rätt till bostad och privatliv och beslutet. Han har enligt fast praxis rätt till skydd för sitt hem. Han har bott på Mo Gård i 5 år och där känner han sig trygg med personalen och har en mycket god relation till dem. Personalen som arbetar runt honom behöver ha specifik kompetens om hans funktionsnedsättningar och svårigheter. Han behöver också få kontinuerlig handledning för att inte försättas i situationer som leder till misslyckanden. Personalens kompetens är alltså avgörande för att han ska ha ett bra liv och uppnå goda levnadsvillkor.

Mo Gård är en specialiserad verksamhet för personer som kommunicerar med teckenspråk och som, utöver sin dövhet eller hörselnedsättning, har ytterligare någon funktionsnedsättning. I princip kan hela personalen och samtliga brukare på boendet använda teckenspråk. Personalen har också kunskap om dövblindhet och om hur de kan anpassa språket för att stötta honom på ett bra sätt. Gruppboenden är dessutom speciellt anpassad för personer med dövblindhet och ligger i en lantlig herrgårdsmiljö där det inte finns mycket trafik eller bebyggelse. Om han skulle avvika därifrån skulle det inte innebära några större risker. Under de åren som han har bott på Mo Gård har han till en början bott själv, sedan fått en granne, för att därefter flytta till en gruppboende med fyra grannar.

Boendet i Kumla har inte samma geografiska trygghet. På Stenebrunn kommer personalen att vara kunniga i teckenspråk men inte några andra brukare. Vidare har endast *en* personal kompetens inom taktilt teckenspråk. På grund av detta kommer han inte ha möjlighet att kunna knyta egna

sociala kontakter. Den miljö som erbjuds på Stenebrunn kan alltså inte anses vara teckenspråkig.

Vidare finns det tio lägenheter på Stenebrunn, vilket innebär att det inte är fråga om en gruppbostad som på Mo Gård. Stenebrunn är även inriktat mot personer inom autismspektrumet. Flytten ditt kommer att påverka honom negativt och bidra till isolering och utanförskap. Hans språkliga utveckling kommer att gå tillbaka och de förmågor som han har byggt upp genom livet kommer att försvinna. En annan följd blir att han kommer att bli utåtagerande och även själv drabbas av utåtagerande beteende från andra brukare. Det finns även brister på Stenebrunn vad gäller bl.a. personalens arbetsmiljö. Nämnden har inte heller redovisat en acceptabel planering för flytten. Sammantaget tillförsäkras han inte goda levnadsvillkor på Stenebrunn.

Katharina Fredriksson, god man

De senaste åren har Jesper Fredriksson Werner utvecklats mycket i den teckenspråkiga miljön som erbjuds på Mo Gård. När han hamnar utanför denna miljö blir han totalt isolerad. På Mo Gård kan han skapa egna sociala kontakter och söka kontakt med andra brukare, både med och utan stöd av personal. När han inte kan kommunicera med andra blir han utagerande. Han vill inte flytta till Stenebrunn och att flytta honom under en så kort tid som nämnden planerar – cirka sex veckor – kommer att resultera i självskadebeteende. Vid flytten till Mo Gård behövdes inskolning under ett år. På Stenebrunn kommer han inte att tillförsäkras goda levnadsvillkor.

Nämnden

Nämnden vidhåller att Jesper Fredriksson Werner kommer att tillförsäkras goda levnadsvillkor på Stenebrunn. Vad gäller möjligheten att få leva i en

teckenspråkig miljö så har nämnden anställt personal med såväl teckenspråkskompetens som kompetens inom taktil kommunikation och rekryteringen pågår fortfarande. Det som nämnden kan garantera är kompetensnivån på den personal som arbetar på boendet, inte vilka andra brukare som finns där. Därutöver har Jesper Fredriksson Werner i första hand fokus på sin personal och kommunicerar inte gärna med andra utan stöttning. Stenebrunn kommer att genom beprövade metoder utveckla ett stöd för att möta hans behov och för att göra miljön tillgänglig för honom. Det kan i detta sammanhang noteras att det förekommer incidenter kring Jesper Fredriksson Werner på Mo Gård, trots god kännedom om honom. Nämnden kommer att verka för att få ett gott samarbete så att incidenter i möjligaste mån kan undvikas.

Vad gäller de negativa konsekvenserna som en flytt kan medföra så kan dessa till stor del förhindras och i vart fall minimeras med god framförhållning, planering och förberedelser samt kommunikation och samarbete mellan Stenebrunn och Mo Gård. Redan från början fanns det en planering kring Jesper Fredriksson Werner. Denna inleddes den 4 februari 2019. En inskolning planerades och en riskanalys fanns färdig den 14 juni 2019. Mo Gård har därefter meddelat att planeringen ställs in fram till dess att förvaltningsrätten har kommit med sitt avgörande i målet. I februari 2020 inleddes en ny planering med inskolning, m.m. och samarbetet med Mo Gård har fungerat väl sedan dess.

VAD VITTNENA ANFÖR

Linda Karlsson, personlig assistent

Jesper Fredriksson Werner har behov av teckenspråk och att utveckla det taktila teckenspråket. Han går i första hand via sin personal men nu har han kommit så långt i sin utveckling att han kunnat ha födelsedagskalas i somras

med sina vänner på boendet. Tidigare har han inte kunnat vara en del av ett socialt sammanhang. När Jesper Fredriksson Werner är med någon som han känner sig trygg med från personalen blir han öppen för att knyta nya band med andra. Han kan då ha ett visst socialt samspel med grannar utan stöd. När han inte har sin trygghet blir han inte lika utåtriktad. Planeringen om att flytta honom på så kort tid som kommunen aviserat kommer att leda till att han blir utagerande m.m.

Kristina Ström, specialpedagog

Jesper Fredriksson Werner kan uppfatta visuellt teckenspråk med då måste allt runt omkring vara anpassat. Om det inte är det så missar han det språkliga budskapet. Det taktila teckenspråket är avgörande för att kompensera för den syn- och hörselnedsättning som han har. Utan detta blir det svårt med samspel och kommunikation, dvs. att leva som andra människor. På Mo Gård använder nästan samtliga brukare teckenspråk och/eller stödtecken, och även samtlig personal. Om Jesper Fredriksson Werner skulle vara den enda brukaren som kan teckenspråk skulle det bli svårt för honom att prata med andra brukare. Det skulle medföra en otrolig begränsning i hans liv, med isolering som följd.

Lea Strandberg, legitimerad psykolog

Jesper Fredriksson Werner har sedan skoltiden varit i en dövblind miljö där kommunikationssättet varit teckenspråk. Han behöver finnas i en miljö där han får möjlighet att uttrycka sig och ta del av vad andra säger för att bibehålla sin psykiska hälsa men också för att ha en möjlighet att utvecklas. Om han inte får en sådan miljö blir det isolering i flera led som kan leda till utagerande beteende m.m. Vid nämndens planering för flytten till Stenebrunn har man inte tagit hänsyn till hans behov.

Barbro Lewin, medicine doktor

Det viktigaste livsområdet för Jesper Fredriksson Werner är det som handlar om sociala interaktioner och att kunna kommunicera med andra utan personal. Detta tar nämnden inte alls upp i sin utredning. Jesper Fredriksson Werner är van vid att kommunicera och blir stressad när kommunikationen inte fungerar, vilket verkar bli farligt för omgivningen. Hon kan inte se en enda förutsättning för att Stenebrunn ska kunna tillförsäkra honom goda levnadsvillkor enligt LSS, eftersom han där inte får en teckenspråkig miljö.

Frank Hartwig, enhetschef

Stenebrunn är ett serviceboende med plats för tio brukare. Eftersom det finns lite behov av gruppaktiviteter är det inte organiserat som en grupp-bostad. Boendet ligger nära naturen och ger möjlighet till olika fritidsaktiviteter. En lägenhet i boendet har öronmärkts för Jesper Fredriksson Werner och anpassats utifrån de behov som han har. Stenebrunn har anställt sju personer tills vidare och fyra som vikarier. Samtliga kan teckenspråk. En av dessa behärskar även taktilt teckenspråk. Rekryteringen pågår fortfarande och all anställd personal kommer att utbildas i taktilt teckenspråk. Två av de anställda har arbetat med Jesper Fredriksson Werner tidigare. Han kommer att ha tillgång till teckenspråkskunnig personal dygnet runt.

Inför flytten har det gjorts en väl utvecklad inskolningsplan och en riskanalys. Jesper Fredriksson Werner har besökt Stenebrunn flera gånger. Enligt personalen har han upplevts som positiv när han varit där. Det pågår också en kunskapsöverföring från Mo Gårds personal, bl.a. i fråga om hur man använder taktilt teckenspråk med Jesper Fredriksson Werner. Enligt personalen har han inget utvecklat konventionellt taktilt teckenspråk utan använder egna tecken som en förstärkning i sin kommunikation. Han har mycket fokus på personalen och det är svårt för honom att ha fokus på flera

personer. Hans behov av att umgås med andra brukare är inte så utvecklat. Stenebrunn kommer givetvis att stödja honom att bygga ett socialt nätverk där han kan träffa andra brukare som kommunicerar med teckenspråk. Stenebrunn har även kontakt med dövblinda teamet vid vuxenhabiliteringen som en stödfunktion.

SKÄLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Tillämpliga bestämmelser m.m.

LSS innehåller bestämmelser om insatser för särskilt stöd och särskild service åt personer med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd (1 § 1 LSS). Dessa personer har rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § 1–10, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Den enskilde ska genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor. Insatserna ska vara varaktiga och samordnade. De ska anpassas till mottagarens individuella behov samt utformas så att de är lätt tillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv (7 § LSS).

Insatserna för särskilt stöd och service är bland annat bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna och daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig (9 § 9 och 10 § LSS).

En kommuns ansvar enligt LSS gäller gentemot dem som är bosatta i kommunen. Om det finns särskilda skäl, får en kommun verkställa ett beslut om bl.a. bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna enligt 9 § 9 i en annan kommun. Den kommun som har beslutat om boendet har ansvaret enligt LSS gentemot den person som till

följd av beslutet är bosatt i den andra kommunen (16 § och 16 c § LSS).

Var och en har rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Offentlig myndighet får inte ingripa i denna rättighet annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till den nationella säkerheten, den allmänna säkerheten eller landets ekonomiska välbefinnande, till förebyggande av oordning eller brott, till skydd för hälsa eller moral eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter (artikel 8 EKMR).

Högsta förvaltningsdomstolen har uttalat att om den enskilde inte är nöjd med kommunens beslut om utformningen av en insats enligt bl.a. LSS, kan detta beslut överklagas. I ett sådant mål har domstolen att pröva om den enskilde tillförsäkras goda levnadsvillkor genom den beviljade insatsen. Därutöver bör domstolen inte besluta om hur insatsen ska utformas. Vid de bedömningar och avvägningar som ska göras för den närmare utformningen måste hänsyn tas till lokala förhållanden som organisatoriska aspekter, tillgång till adekvat personal m.m. En viss flexibilitet måste också finnas (se HFD 2012 ref. 59 och där angivna rättsfall).

Förvaltningsrättens bedömning

Det är inte förvaltningsrättens uppgift att bedöma var Jesper Fredriksson Werner tillförsäkras de bästa levnadsvillkoren. Det domstolen har att pröva är om han genom de överklagade besluten tillförsäkras goda levnadsvillkor.

Jesper Fredriksson Werner är sedan flera år beviljad LSS-insatserna bostad med särskild service och daglig verksamhet vid gruppboendet Mo Gård i Finspångs kommun efter beslut av Socialnämnden i Kumla kommun. Beslutet om bostad med särskild service villkorades med att det gällde fram till dess att behovet kunde tillgodoses inom Kumla kommun. Genom de

överklagade besluten har nämnden beslutat att verkställa insatserna vid serviceboendet Stenebrunn i Kumla kommun.

Enligt LSS är utgångspunkten att den enskildes behov ska tillgodoses i den egna kommunen. Förhållandena kan dock vara sådana att en kommun, trots att den uppfyllt sin planeringsskyldighet, inte har möjlighet att erbjuda den enskilde en bostad med särskild service i den egna kommunen förrän förhållandevis lång tid efter det att behovet uppstått. I avvaktan på ett lämpligt boende måste beslutet verkställas i en annan kommun. Detta bör principiellt ses som en övergångslösning till dess möjligheter skapats att erbjuda ett lämpligt boende i den egna kommunen. Detta förutsätter att kommunen kan besluta om ändring av genomförandet av beslutade insatser.

Jesper Fredriksson Werner framhåller att han behöver vistas i en teckenspråkig miljö för att tillförsäkras goda levnadsvillkor, vilket han menar inte erbjuds på Stenebrunn eftersom där, till skillnad från Mo Gård, inte finns några andra brukare som kan teckenspråk. På Mo Gård kan nästan samtliga brukare teckenspråk. Han har också synpunkter på det antal brukare som ska beredas plats på Stenebrunn och andra förhållanden rörande boendet.

Av kammarrättsavgörande framgår att det i ett visst fall inte har varit tillräckligt att det i boendet och den dagliga verksamheten endast funnits viss teckenspråksutbildad personal eftersom det, enligt kammarrätten, skulle innebära att den enskilde då skulle vara helt utelämnad till personalen för att kunna interagera med andra. Den enskildes vardag skulle då präglas av tolkberoende och dennes umgängeskrets skulle begränsas. En sådan situation skulle innebära att den enskilde inte tillförsäkras goda levnadsvillkor (se bl.a. Kammarrätten i Göteborgs dom den 28 maj 2012 i mål nr 5699–11).

Intentionen med LSS är att funktionsnedsatta ska kunna leva som alla andra. Bedömningen av om detta uppfylls måste utgå från den funktionsnedsatte själv. Det innebär att vad som tillförsäkrar den enskilde goda levnadsvillkor kan variera beroende på personens specifika behov.

Av utredningen i målet framgår bl.a. att Jesper Fredriksson Werner har en svår intellektuell funktionsnedsättning, en dubbelsidig hörselnedsättning och en synnedsättning. Han är i stort sett döv och har behov av olika kommunikationssätt för att kunna göra sig förstådd och för att förstå sin omgivning. Förutom teckenspråk använder han bilder, kroppsspråk och gester, även kallad AKK/TAKK, i olika situationer. Det är av stor vikt att ha kännedom om hans personspecifika sätt att teckna för att han ska bli förstådd. Om han inte blir förstådd eller kan förstå andra så visar han missnöje och frustration genom bl.a. ett utagerande beteende.

Av uppgifter som vittnen har lämnat och som även övrig utredning vittnar om behöver Jesper Fredriksson Werner ha tillsyn av personal under all vaken tid. Det framkommer vidare att han har mest fokus på personal när han interagerar och genomför aktiviteter. Att behöva interagera med flera personer kan vara svårt för honom. Det framkommer att hans förmåga att kommunicera självständigt med andra är begränsad och beroende av att personal som känner honom väl finns med och ger stöd i kommunikationen.

Stenebrunn har gjort och gör anpassningar för Jesper Fredriksson Werner baserat på erfarenheterna från hans tid på Mo Gård. På Stenebrunn kommer han att ha tillgång till teckenspråkig personal dygnet runt. Personalen kommer att utbildas i taktilt teckenspråk. Kontakt med dövblinda teamet inom vuxenhabilitering har också initierats för handledning av personal m.m. Såvitt har upplysts finns i nuläget inga andra brukare på Stenebrunn som kan teckenspråk eller taktilt teckenspråk. Nämnden har dock betonat att den ser det som väsentligt att hjälpa Jesper Fredriksson Werner att bygga

upp ett socialt nätverk även med personer utanför boendet där han kan kommunicera med teckenspråk.

Med beaktande av det som kommit fram om Jesper Fredriksson Werners förutsättningar att kommunicera självständigt utan stöd eller tillsyn av personal anser förvaltningsrätten att det förhållandet att det i nuläget inte kommer att finnas andra brukare på Stenebrunn som kan teckenspråk inte är avgörande för att han ska kunna tillförsäkras goda levnadsvillkor. Oavsett om andra brukare kan teckenspråk eller inte har förvaltningsrätten uppfattat att han har ett konstant behov av att ha personal i sin omedelbara närhet för att han ska kunna interagera med andra, även om han i en väl tillrättalagd miljö till viss del själv kan initiera en kontakt med andra. Vidare framkommer att hans primära fokus är mot personal och att han inte har ett så utvecklat behov av att interagera med andra brukare.

Förvaltningsrätten anser mot denna bakgrund att de anpassningar och det stöd som Stenebrunn erbjuder och planerar, bl.a. tillgång till personal dygnet runt som är kunnig i både teckenspråk och taktilt teckenspråk och möjligheten att bygga ett socialt nätverk även med teckenspråkskunniga personer utanför boendet, svarar upp mot Jesper Fredriksson Werners behov. Enligt förvaltningsrättens mening har det inte kommit fram skäl att ifrågasätta boendets lämplighet i övrigt. Förvaltningsrätten bedömer därmed att Jesper Fredriksson Werner tillförsäkras goda levnadsvillkor genom kommunens beslut att bevilja daglig verksamhet och låta verkställa insatsen bostad med särskild service för vuxna på Stenebrunn.

Utredningen ger stöd för att flytten kommer att medföra vissa påfrestningar för Jesper Fredriksson Werner under en övergångsperiod. En planering för bl.a. inskolning, kompetensöverföring samt överflyttning har inletts. Jesper Fredriksson Werner har även varit på regelbundna besök på Stenebrunn vid ett flertal tillfällen utan incidenter. Det finns anledning att antaga att de

olägenheter som är förknippade med att han flyttar från en invand miljö kan minskas med en noga planerad, försiktig och successiv övergång.

Förvaltningsrätten förutsätter att Jesper Fredriksson Werner ges den tid för överflyttning som han kan behöva för att kunna anpassa sig till de nya förhållandena.

Sammantaget bedömer förvaltningsrätten att besluten om verkställighet av insatserna bostad med särskild service och daglig verksamhet till Stenebrunn inte medför att Jesper Fredriksson Werners möjligheter att leva som alla andra begränsas i strid med LSS. Besluten är också i linje med nämndens rätt att ordna sin verksamhet på ett lämpligt sätt. Förvaltningsrätten finner vidare, vid en avvägning mellan nämndens och Jesper Fredriksson Werners intressen, att besluten är proportionerliga och inte utgör en kränkning av artikel 8 EKMR. Nämnden har därmed haft fog för besluten, varför överklagandet ska avslås.

Rättshjälp

Rättshjälp får beviljas om den rättssökande behöver juridiskt biträde utöver rådgivning och detta behov inte kan tillgodoses på annat sätt. Rättshjälp får beviljas endast om det med hänsyn till angelägenhetens art och betydelse, tvisteföremålets värde och omständigheterna i övrigt är rimligt att staten bidrar till kostnaderna (7 och 8 §§ rättshjälpslagen [1996:1619]).

Rätten ska se till att målet blir så utrett som dess beskaffenhet kräver. Genom frågor och påpekanden ska rätten verka för att parterna avhjälpes otydligheter och ofullständigheter i sina framställningar (8 § förvaltningsprocesslagen [1971:291]).

Gode män och förvaltare ska, i den utsträckning det följer av deras förordnande, bevaka rätten för de personer som de företräder, förvalta deras

tillgångar och sörja för deras person (12 kap. 2 § föräldrabalken).

Var och en skall, vid prövningen av hans civila rättigheter och skyldigheter eller av en anklagelse mot honom för brott, vara berättigad till en rättvis och offentlig rättegång inom skälig tid och inför en oavhängig och opartisk domstol som upprättats enligt lag (artikel 6.1. EKMR).

Frågan om ändrad verkställighet av insatserna bostad med särskild service och daglig verksamhet är av väsentlig betydelse för Jesper Fredriksson Werner. Vidare medför hans funktionsnedsättningar att han har stora svårigheter att bevaka sin rätt och föra sin egen talan. Med beaktande av att Jesper Fredriksson Werner har biträde av god man och eftersom förvaltningsdomstolarna har en skyldighet att se till att mål i domstolen blir tillräckligt utredda anser förvaltningsrätten att Jesper Fredriksson Werner inte har rätt till rättshjälp (se Kammarrätten i Göteborgs dom den 25 februari 2020 i mål nr 5631–19). Även om målet avser en civil rättighet bedömer förvaltningsrätten att beslutet om att neka honom rättshjälp är förenligt med artikel 6.1 EKMR. Ansökan härom ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Denna dom kan överklagas. Hur man överklagar, se bilaga (FR-03).

Thorbjörn Lindvall
Rådman

I avgörandet har även nämndemännen Jan Bohlin, Åsa Grahn (skiljaktig mening, se nedan) och Anders Hagström deltagit. Målet har föredragits av förvaltningsrättsnotarien Nicolas Soldati.

Nämndemannen Åsa Grahns skiljaktiga mening

Jag instämmer i majoritetens bedömning att Jesper Fredriksson Werner har begränsade förutsättningar att kunna kommunicera självständigt utan stöd eller tillsyn av personal. Det framkommer emellertid att Stenebrunn är inriktat mot personer inom autismspektrumet, vilket skiljer sig från Jesper Fredriksson Werner funktionsnedsättningar, och att boendet erbjuder få gruppaktiviteter. Enligt min mening kommer dessa förhållanden, trots tillgång till teckenspråkskunnig personal, att medföra en begränsning av hans möjligheter att ha ett socialt samspel med andra. Stenebrunn är inte heller ett gruppboende med ett få antal platser som Mo Gård, utan ett serviceboende med tio platser, vilket i sig kan medföra svårigheter för honom.

Även om nämnden har anlitat personer som är teckenspråkskunniga och kommer att hjälpa Jesper Fredriksson Werner att bygga upp ett socialt nätverk utanför boendet anser jag inte att det är tillräckligt för att tillförsäkra honom goda levnadsvillkor på Stenebrunn. De överklagade besluten ska därför upphävas och målet visas åter till nämnden för ny handläggning.



Hur man överklagar

FR-03

Vill du att beslutet ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Tiden räknas oftast från den dag som du fick del av det skriftliga beslutet. I vissa fall räknas tiden i stället från beslutets datum. Det gäller om beslutet avkunnades vid en muntlig förhandling, eller om rätten vid förhandlingen gav besked om datum för beslutet.

För en part som företräder det allmänna (till exempel myndigheter) räknas tiden alltid från den dag domstolen meddelade beslutet.

Observera att överklagandet måste ha kommit in till domstolen när tiden går ut.

Vilken dag går tiden ut?

Sista dagen för överklagande är samma veckodag som tiden börjar räknas. Om du exempelvis fick del av beslutet måndagen den 2 mars går tiden ut måndagen den 23 mars.

Om sista dagen infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårs-afton, räcker det att överklagandet kommer in nästa vardag.

Så här gör du

1. Skriv förvaltningsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att beslutet ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att kammarrätten ska

ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).

3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.

Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skicka eller lämna in överklagandet till förvaltningsrätten. Du hittar adressen i beslutet.

Vad händer sedan?

Förvaltningsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att beslutet gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar förvaltningsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till kammarrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning kan även kammarrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i kammarrätten

När överklagandet kommer in till kammarrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Kammarrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att förvaltningsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om förvaltningsrätten dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller det överklagade beslutet. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med förvaltningsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer hittar du på första sidan i beslutet.

Mer information finns på www.domstol.se.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.